

Fedra

Iannis Ritsos

(Tarda de primavera, molt tranquil·la. Una tranquil·litat gens estranya, però potser massa lluminosa, massa accentuada, ara pel cant d'un ocell, adés per un cop damunt d'un clau que entra a la fusta o pel picar d'un cisell al marbre; aquella imprecisa tranquil·litat densa, com si faltés poc per deixar enllestida una estàtua meravellosa, nua, trista, com si una corda pengés sense objectiu de la branca d'un arbre, mentre per la coberta d'un llibre, oblidat des del migdia al banc del jardí, bombada pel sol, es passeja absurdament un insecte rodó, amb les ales replegades a sota de la closca negra, dura i lluent. A la gran cambra de llevant, emblanquinada, una dona que té potser quaranta anys repicats, en un balancí de vímet, es gronxa suaument, impulsant-se a intervals regulars amb els caps dels dits dels peus a terra.

La precisió del ritme indica una sòlida voluntat que està en perill. I els dits dels peus, que sobresurten de les sandàlies, amb austeritat simètrica. Té els ulls clucs. Amb les mans creuades sobre el pit s'acaricia els mugrons, de primer per sobre de la roba, pell a pell després. Però el ritme del seu moviment no canvia. Fines cortines blanques a les finestres. Entre les dues portes balconeres obertes, també encortinades, un gran mirall. Una taula de marbre. Un sofà. Dues butaques. Dues cadires de fusta tallada. La llum, malgrat que el sol va a la posta, és encara blanca, difusa, potser per efecte de les cortines. De sobte, a fora al pati, potades de cavalls, lladrucs de gossos, una veu jove, autoritària. Simultàniament, el mirall, la taula, les cortines, les parets, tot vira al porpra. La dona s'aixeca amb un moviment bruscat, del tot diferent al seu ritme anterior.

Surt al passadís. Se sent la seva veu. Potser encarrega alguna cosa a la Dida. Torna. La cambra molt roja, i ella també. Torna al lloc d'abans, ara quieta. Immediatament entra el jove la veu del qual s'havia destriat poc abans al pati. Plantós, suat, amb una llarga cabellera rossa embullada. Segurament ve de caçar. Saluda amb respecte, sense que hi manqui però un punt de perplexitat. La dona li mira les cames ben dretes, enceses pel sol, no brunes, rosades, amb els pèls rossos arrissats. Silenci breu. Li indica una butaca al seu davant. La llum de la cambra passa del roig a un malva daurat. Li mira tota l'estona les cames, no la cara; els panxells lligats amb les corretges de les sandàlies, li mira les ungles llents i regulars, amb una prima capa de pols que fa més carnals els caps dels dits. La dona, amb un gest in-

explicablement provocatiu, encén un cigarret. El jove dissimula una ganyota. Potser és la primera vegada que fuma al seu davant. Expelleix el fum per nas i boca. Parla):

T'he cridat. No sé com començar. Espero que es faci fosc,
que creixin les ombres al jardí, que entrin a casa
les ombres dels arbres i de les estàtues, que m'amaguin el rostre, les mans,
que m'amaguin les paraules que, sense forma encara, vacillen; aquelles que
no sé,
aquelles que em fan por.

T'he cridat, sense pensar-m'ho, abans que
recobressis l'alè
abans que entressis al bany, amb tota la pols enganxada
al teu bell rostre (t'has posat vermell; t'ha agafat el sol. No m'has fet cas,
no t'has posat aquell anell de març que et vaig trenar), i totes aquestes
espines
del cardassar del bosc enredades als cabells.

Mira,
això que és com una volva de ploma, tan lleuger; i això altre
que sembla el morro minúscul d'una bèstia a l'aguait que et mossegués el
rínxol
just damunt de la cella; quiet, que t'ho trec. El dia ha allargat;
la calor comença d'hora; es nota a la roba, a la fusta dels mobles, a la
mateixa pell,
com una trista treva.

El tric-trac del teler
sembla desacordat, no té prou lloc a dins la cambra, surt al carrer;
tot tira cap enfora, tot s'escampa; jo mateixa
—i això que no surto de casa, i això que tinc els ulls ben aclucats
per concentrar-me— ho noto: no cabo en mi mateixa, per sota de les
parpelles
com si fossin transparents, veig el que passa a fora, et veig al bosc,
claríssim, veig
la inclinació del teu coll quan beus aigua a la font; vull dir, més aviat,
que tot allò de fora ens entra a dins —ho acceptem tot, com el destí—
i de sobte ens omplim fins a ofegar-nos; ens fem conscients de la buidor
d'abans, la buidor
ja no ens és tolerable (i de la plenitud què en fas? T'ofega).
La santetat de la renúncia

—això deies— ara no me'n recordo bé, deies renúncia o deies abnegació?

Paraules insensates;
la victòria de la voluntat, deies —quina voluntat? Quina victòria?—
dura, imperdonable. Una muntanya fosquíssima cap a la posta del sol,
més fosca que no pas el llit d'un cec.

Aquesta santedat que no vol saber res

del pecat

jo no me la crec —en dic impotència, jo, en dic covardia—
les ofrenes als déus: excuses per fugir de provar-ho;
—són invisibles, els déus, no mostren que existeixin— potser és això el que
demanem
i no la santedat, una ombra només on amagar-nos. Ja ho sé:
sé que t'estimes quan et trobes tot sol a davant del mirall;
jo n'he vist els rastres als teus llençols, els he olorat— i dels déus, aleshores,
ens n'oblidem.

D'això,

com ha anat la cacera avui? Mai no he pogut entendre
què caçaves. No portes mai, com fan els altres,
bonics trofeus. Res d'estranyes ocells de plomatge esplèndid i bec daurat,
res de banyes de cérvol per penjar a les parets, com tants i tants
—tenen una gràcia particular, les banyes, que neixen corbades, l'una
damunt l'altra,
com el plànol d'un temple bizantí, o una escala que puja a un cel calmat i
xic. He sentit dir
que són com el calendari de la seva edat. Oi? Tu no en portes. Segur
que mai no mates cérvols, els animals predilectes de la teva deessa.

Tothom

parla de la teva punteria. Jo no en sé res. Bé pels ocells i els cérvols,
però per què no la pell d'un llop o d'un lleó, per posar-la als peus del llit a
l'hivern,

amb aquelles fredorades que tot ho arronsen, llavors que necessitem
la certesa d'alguna autoritat, sobretot quan ens despertem
i amb els peus encara tebis, estovats pel son, provem vacillant
de tornar-nos a redreçar en el temps? Seria bonic llavors si trepitgessim
el sec pelatge d'un animal feréstec —mort per les teves mans, és clar— i
potser

ens escalfaria aquella sensació, tan estranya,
del genet atrevit quan salta un fossat, vencedors potser també nosaltres
d'una ignota batalla,

drets en la nostra **voluntat indòmita**, com t'agrada de dir.

He pensat de

vegades
posar-me la roba d'un esclau teu, o d'un palafrener, per venir amb tu a la
caça
i poder-te conèixer al teu terreny, saber com corres, com apuntes, com
mates,
seguir de prop els teus moviments, lliures i bells, integrats
en un objectiu determinat, en una intenció, amb aquella precisió i facilitat
que donen l'exercici i l'experiència. M'agradaria molt
conèixer-te en una concentració total, en allò
que va més enllà de la disciplina i que s'acosta a l'èxtasi.

Segur

que deus ser com un ballarí, quan es llança i s'atura un instant a mig aire
alentint la seva davallada, abolint la llei de la gravetat.

Com un ballarí, sí,

quan eleva
enlaire, ben enlaire, amb una sola mà, una aèria ballarina; aleshores
se'ns talla l'alè, no fos cas que posés unes ales a la ballarina i que ella volés
al costat d'un núvol blanquíssim, per sempre, o s'estimbés
en un abisme sense fons, aquell que sempre tenim
davant dels nostres peus; i potser per això els enamorats, als vespres,
caminen tan a poc a poc, amb tant de compte, agafats per la cintura,
a la vora del mar o per sota dels arbres.

No t'ho nego:

moltes vegades he somiat amagar-me entre la brolla, al bosc,
fer bellugar el brancom com una salvatgina, perquè em fletxessis
i ser així la teva singular peça de caça; quan m'agafessis en braços per dur-
me al carro
tindria damunt els ulls dues fulles verdes perquè et poguessis ajupir
fins ben a tocar del meu rostre.

Digue-m'ho de debò, què caces?

Totes les peces les ofrenes a Àrtemis? A mi m'agradaria molt
una ploma d'un color blau profund per al meu capell; potser podries
ofrenar-me també alguna cosa a mi.

Blau profund, sí,

com els meus ulls, i com els teus també, de fet; recordes?
El teu pare va ser el primer que ens ho va dir. Em vaig sentir afalagada,
llavors,

i potser tu també. Et vas posar vermell; aquella nit
a fora al pati, amb els llums penjats de l'emparrat, quan acabaves d'arribar
a Atenes
camí d'Eleusis. Dies inoblidables.

Així doncs,

una ploma de color blau profund; la sento com oneja
a sobre del meu front amb murmuris secrets, que em transmeten
missatges del bosc, de les fonts, de les arrels,
de l'assemblea dels ocells. Somnis i més somnis. Tot sovint ho pensava:
cada ploma cobreix una ferida sagnant; o potser
cada ploma ens obre a la carn una sagnant ferida? D'altres vegades
penso que les plomes són la florida del nostre cos; que només
si el pensament en treu els pètals, s'obre
aquell trau roig que ja no es pot tancar.

Per això

et demano una ploma blava; no et pensis que la vull per a les meves
espatlles, no,
és només per al capell. Potser tu, de tant en tant,
ho penses així. Potser tu també ho saps:
Les coses més boniques tot sovint les diem
per evitar de dir una veritat; i és possible
que aquesta veritat silenciada sigui allò que dona
aquella gran bellesa i imprecisió
a les paraules banals dels altres; l'eterna llei
de la bellesa, segons diuen.

La imprecisió sempre

és testimoni d'una cosa fonda i precisa —probablement tràgica o brutal—
d'un desig sacrificat,
hidra de Lerna del desig; que es diverteix amagant entre núvols roses o
daurats
els caps brotats de nou; que es diverteix jugant
amb un cordill vermell entre les ungles; col·locant
els caps tallats a la safata d'argent decorada amb cintes de colors;
arrencant els claus de la paret, plantant-los drets al llit, jugant així
amb el nostre únic cap, la de molts caps. I ves, què hi podem fer?
Aquest joc ens agrada. Fins i tot, de vegades,
el juguem a risc nostre (per pròpia iniciativa, de vegades):
el mateix cordill vermell, els caps a la safata amb cintes bigarrades,
els claus al llit.

«L'únic consol

(acostuma a dir la meva Dida) és pensar tant de nit com de dia
en la nostra mort». Molt bé, però quan, la mort?

La certesa tranquil·litzadora que vindrà pertany al nostre futur, en canvi
el més mínim instant del nostre present, en la seva exigència, és més absolut
que no la mort.

No havíem d'haver vingut
a Trezen de cap manera. Tot és teu, aquí. Els ulls de Piteu
m'aguaiten des de l'ombra no fos cas que t'arrenqués cap tros de la teva
castedat,

un de blau, com la ploma que dèiem. A Atenes
era diferent; era el meu territori.

I tu eres maldestre llavors; terriblement vergonyós
i educat alhora. No obries mai tot sol la nevera
per agafar dues cireres, un préssec, mitja presa de xocolata...

La teva

manera de parlar, encara
era com encongada, et menjaves unes quantes vocals com si volguessis
dir les paraules a mitges, acabar més de pressa i callar;
com si esperessis la resposta d'un altre, i no la d'aquell a qui miraves.

M'agradava molt

aquella ignorància teva, i aquella espera. Pensava
que m'anava adreçada. I potser sí. Un vespre
que et vaig rebre a l'escala, abans d'encendre els llums, les mans et
tremolaven

i per un moment vas recolzar el cap damunt la meva espatlla.

Aquí

ets tu qui mana, amb els teus criats, els teus gossos, els teus cavalls,
les estàtues dels teus déus. Aquest teu trobar-t'hi de gust a mi m'ofega.
Sóc jo qui no gosa obrir la nevera. Quan paro taula
penso que tapo un mort amb un llençol blanc;
i que no tinc dret ni al mort ni al llençol.

Aquesta casa

és plena de la teva ombra. La casa és un cos; la toco, em toca,
se m'enganxa a la pell, a les nits sobretot. Les flames dels llums
em llepen les cuixes, la cintura; s'entretenen amb breus estremiments
a la meva orella esquerra; em mosseguen els mugrons:
brilla la seva saliva, em crema, em refresca, em marca.

Ja no sé on amagar-me. Acluco els ulls ben fort
i tota jo refulgeixo i em veig
tota lluent, relliscosa, immòbil.

La casa és un cos;

és el teu cos, i el meu també. Em poso a caminar
i els llençols s'arrosseguen sota els meus peus com després de l'acte; faig el
gest de posar
un got, un plat a taula; dels meus dits
penja aquella cadeneta teva, amb la creu, (aquella que diuen
que et va donar la deessa), aquella
que duies penjada al pit, que s'entelava
tocant la teva carn (sí, jo te la vaig robar).

Recordo

el teu neguit infantil quan la vas perdre, la teva sensació de culpabilitat, la
teva ràbia;
com et guspirejaven els ulls, com la sang et va pujar a les galtes; jo la veia,
la sang
corrent sota la pell blanca, enfilant-se des dels peus fins al teu pit,
ensopegant als genolls, baixant de retorn per la panxa i les cuixes,
pels braços, per la ratlla del coll, inflant-se i enrojolant-te
els mugrons i els llavis —com si tot el teu cos estigués en erecció—; encara
te n'ha quedat
una clapa vermella a la barbeta

La vam buscar junts, tu, i jo, i la vella
dida.

Vam regirar de dalt a baix les cambres, el pati, la cuina, l'estable. Jo et
mirava
agenollat buscant sota les taules, sota els llits, allà,
als meus peus, rendit; mirava les línies del teu cos,
com mudaven de forma amb cada moviment. Jo també em vaig agenollar,
així, al costat teu, tots dos de genollons, de quatre grapes com dos nens
petits,
maldestres, extasiats davant d'una feta nova, previsible,
o com animals primitius que busquen el menjar en una brolla traïdora,
ensalvatgits per la fam, i amb una segona fam més poderosa;
jo, l'experimentada, turmentada,
i tu, l'ignorant, altiu, graciosament innocent,
adorablement innocent.

Una i altra vegada

ajagut, de panxa a terra, busques per sota dels armaris,
 profund, intranquil, penetrant, com si fessis l'amor
 i fos jo el terra que sota teu s'eixamplava, i et sentia dins meu
 mentre, alhora, dreta, observava cadascun dels teus moviments
 i l'inscrivia en el meu tacte i en el meu gust. No la vam pas trobar
 la cadena, és clar.

La porto jo a les nits, al meu llit, quan Teseu no hi és,
 l'estrenyo damunt del pit.

No veus

aquestes marques, amb totes les anelles, una per una, gravades a la meva
 carn?

I el petit crucificat, imprès
 entremig dels meus pits. Em sembla que si el besaves
 ressuscitaria de debò; i això que,
 ho tinc molt ben après: la resurrecció no és
 més que un acte solitari d'abnegació, i no un acte d'unió.

Doncs, com et deia,

aquesta cadena robada penja dels meus dits
 quan poso els plats a taula. Pica amb els ganivets, amb les forquilles
 amb petits drings traïdors; de vegades
 es fica a dins d'una copa amb vi,
 es remulla sencera la creu i el Crucificat;
 enretiro la mà; gotes vermelles
 taquen les tovalles; hi poso a sobre les llesques de pa;
 gotes vermelles damunt del pa també. Ja no sé cap a on mirar.
 Les cares, les mans, els cabells, el mirall, les parets,
 esquitxades de sang.

Per fortuna

la sang és invisible; em tranquil·litzo; no la veu ningú més;
 ni la cadeneta tampoc; encara mengen (i potser, per alguna raó
 desconeguda,
 amb més bona gana i tot). Mentre que aquelles taques vermelles
 a mi no em toquen, no em taquen la pell, perquè tota jo
 sóc vermella de sang, per dins i per fora
 d'aquesta sang invisible; la meva porpra secreta. Només em sap greu
 (i potser alhora me n'alegro) que tu tampoc no em pots veure
 –per més que jo t'ho digui– amb aquesta meva superba,
 gloriosa, universal túnica de porpra. Però crec

que encara que m'hi poguessis veure
pensaries que vaig pintada de cap a peus
de roig, de roig encès per a algun cerimonial pagà.

Oh, sí, és clar,

cadascú veu les coses amb els seus propis ulls;
i jo amb els meus, és clar. Però hi ha una cosa que és encara pitjor:
ni la més fonda comprensió de la nostra diferència
no facilita les coses; no aboleix
ni les nostres diferències ni les nostres diverses pretensions.

No; no em queixo de tu ni del meu destí. De vegades
només el coneixement de la nostra pròpia desgràcia ens pot sostenir
per sobre de la desgràcia, en un lloc profund i elevat; un aire tranquil bufa
allí dalt,
els cabells em colpegen molt suaus les espatlles
com dues mans amistoses, com dues ales
transparents, tranquil·litzadores, aprovadores.

Al meu voltant

s'estén la compassió d'una claror intemporal d'estrelles; la nostra compassió
envers tothom i envers nosaltres mateixos, naturalment. Aleshores
no he de menester per a res volar
allà, al capdamunt del somni i de la meva voluntat última, sola amb mi
mateixa,
alliberada de mi, separada
de les meves diferències, unida amb el món. I les cordes que em lligaven
les mans, els peus, el coll, tallades,
ara també són ales —les sento com s'agiten
i, les seves puntes, tocar suaument el cel i la terra.

Recordo un cavall salvatge blanquíssim, lligat a un arbre per una pota.

Com es removia
com li escumejava la cua, la crinera; com
li onejaven els músculs per tot el cos
per sota del pelatge blanc llustrós. Vaig pensar
que s'arrencaria la pota de soca-rel, i que, només amb les altres tres,
galoparia ranquejant orgullós cap al desconegut; (potser
no es pot guanyar cap llibertat sense algun sacrifici). I, en canvi,
es va trencar la corda i no la pota; i quan jo esperava, atònita,
el llampec de la seva fugida, ell

va fer lentament cinc llargues passes, i es va aturar mirant seriós i trist la samuga tallada. No m'ho esperava així.

O potser sí. No ho sé. Des d'allà a dalt mirava com a baix s'encenien els fanals d'un en un (devia passar el fanaler ambla seva escala a coll). De mica en mica anava reconeixent aquells carrers tristos, tancats, que giren al voltant d'ells mateixos, aquells per on caminava jo (i per això tristos) i que m'entristia haver deixat. Per dintre mormolava els seus noms: carrer Akadimías, carrer Panepistimíu, Stadíu, Carrer Eólu. Els llums s'encenien a les cases, brillaven les portes, les finestres: la ciutat estrellada, un cel damunt la terra.

Vaig reconèixer

casa nostra: l'escala de marbre il·luminada pels dos fanals de les estàtues nues. Aquella és —mormolava jo— la meua finestra, aquella la de Teseu; i **jo no sóc allà a dintre, jo no sóc allà a dintre** —repetia— he fugit, m'he tornat a escapar d'aquell lloc resclosit, mortal. M'imaginava les vostres mirades; m'imaginava potser la vostra tristesa (sí, sí, vosaltres també estaríeu tristos); els meus esplèndids vestits buits, penjats a l'armari o llançats a sobre de les cadires o al llit; les meves sandàlies a sota del llit; en una hi reposa una arna morta; no me les tornaré a posar mai més.

I just en

aquell moment,
quan sentia que els pulmons se m'eixamplaven, lliures, en una fonda inspiració, un nus em va aturar; aquell petit Crucificat amagat al meu pit, i el fet de saber que **tornaria enrere**; que ja estava **allà a dins, aquí a dins** al meu lloc a sota de la làmpada, a taula mirant més enllà dels vasos, per sobre de les vostres espatlles i els vostres ulls indiferents, a través del gran finestral, la nit transparent a la qual feia un moment havia fugit i d'on havia tornat més trista, envellida i humiliada,

embolcallada en un orgull ferit, per controlar i mesurar
amb les vostres mesures els meus moviments, per tallar
el pa amb el gran ganivet, amb molta cura,
sense esgarrapar les tovalles ni la fusta
sense esgarrinxar el teu dit menovell, ni el meu tampoc.

Déu meu, ja no el suportó més aquest fingiment. Sento
que cada gest que faig projecta al sostre, a terra, a la paret
o bé damunt dels mobles una ombra monstruosa; que l'ombra es multiplica,
s'escampa,
creix sense parar i reflecteix tots els meus moviments més íntims i secrets.

Ja no sé on posar-me
assetjada comestic per les meves ombres, ara més a la vista,
dreta, penso, al bell mig de la gent, traïda, descoberta,
objectiu dels criats, dels gossos, de qui mana, de tu, veig
les metamorfosis constants de les meves ombres; més aviat semblen
animals:
un lleó esquinça amb les urpes la manta vermella;
un tigre mossega el vellut del sofà; un dofi
salta a dins del mirall amb un arpó a l'esquena; una cérvola
arrossega amb les banyes la cortina com un vel de núvia que tapés sencera
tota la plana, les fonts, els vinyets i els peus vermells dels veremadors; un
búfal
tragina la taula del menjador al jardí; cau un got,
els dos criats es miren; agafo les tisoires,
provo de tallar una capa del teixit; pel so m'adono
queestic tallant la pell d'una ombra meva. A la cantonada
aquell que ven cistells es tomba i mira.

Tot el dia

espero la nit per si les meves ombres s'assimilen amb la fosca
per poder ocupar menys lloc, tancar-me al meu pinyol, ser com
un gra de blat al ventre de la terra. No ho aconsegueixo,
les meves ombres no són absorbides per la foscor; més aviat, al contrari,
acaben dominant tota la nit sencera.

I aleshores

també jo m'eixemplo amb elles, confusa, silenciosa, enfonsada,
amb tota la meva superfície tesada per la densitat de la fondària, mentre
el meu desig nu, brillant, blanquíssim, sura

damunt de la foscó com una dona ofegada, amb la panxa inflada com un
 timbal,
 i el cony botit —una dona amb els ulls clucs, il·luminada per la lluna—
 no ofegada, senzillament flotant de cap per avall, una dona prenyada.

I torno a esperar, afanyosament, que es faci de dia, que cantin
 els galls a les tanques, que a fora al carrer se sentin
 les passes de l'esmolet, del gerrer, del marmanyer, del peixater,
 les martellades als obradors dels marbristes o a cal fuster, que es vagin
 separant
 una rere l'altra les meves ombres, i es vagin repartint,
 i que així no estigui tan sola.

No les suportó aquestes nits de primavera. Els vapors brollen de la terra, es
 fan espessos
 t'oprimeixen blanament, com carn amb carn. Un calfred
 recorre l'aire, passa d'una estança a una altra, penetra
 a la tercera cambra, la de color de rosa, allà on tu dorms. Les potes dels
 cavalls
 ressonen a l'estable obert; potser és aquell
 cavall blanquíssim que et deia, ara coix (no sento la potada que fa quatre);
 quines paraules silenciades se senten, quins crits continguts,
 ressons de flutes, de guitarres, estrelles.

Un rem únic a l'aigua, que

m'excava
 a intervals regulars, fins a l'espasme del plaer i més enllà encara
 fins a un nou espasme, i un altre, inesgotable.

I els llençols mullats de líquids tebis, d'esperma i de suor,
 i els vestits, i la roba interior, amuntegats per terra,
 i la resta, encongida a dintre dels baguls o dels armaris, regalimant,
 regalimant
 minúscules gotes que de seguida quallen, cristallitzen, estalactites,
 estalagmites
 en profunds avencs al nostre interior —boscós estranys de vidre,
 estàtues de vidre d'ocells, d'homes, d'arbres, d'animals,
 grups eròtics de vidre en una febrós humitat subterrània.

De vegades passa per allà a dins arrossegant-se una sargantana verda amb els ulls sobtadament esbatanats; uns ulls verdíssims que deixen un reflex verd als vidres blanquinosos, als miralls verticals, allargats, tèrbols. La sargantana observa amb un èxtasi perplex, amb una precaució malfiada, i es queda quieta, petrificada, perdent el seu color verd. Altres vegades

un insecte negre, rodó, apareix d'algun lloc a la impensada amb les ales plegades sota la closca dura; acaricia amb un miler de potes delicades la superfície relliscosa; no tira endavant; es queda quiet allà; un ull negre, no pas de cec; un ull arrencat, tallat dels seus nervis personals; un ull corbat, que ho inspecciona tot.

Allà s'està, mira, es conté: un nus
com aquell de la gola, que no et deixa enraonar,
que no et deixa ni veure-hi —com una mena
de síncope cardíaca— i és el final que veu el final.

Oh, la por i l'alegria del final! Que tot s'acabi,
tu, i jo, i les nostres diferències. Quins sentiments tan estúpids, déu meu,
exagerats, que no ens deixen ni un mínim espai lliure que sigui nostre, per
fer un pas
si no és cap a la pròpia mort. Quina estúpida història, estranya, estranya.

Quina culpa en tenim, veritablement, de tot això? Qui ho ha volgut així?
En tot cas, no pas nosaltres. Insuportables, déu meu, tant les nits com els
dies. Al matí,

tot just en despertar-nos (més cansats que abans d'anar a dormir)

el primer

moviment que fem,
abans i tot de rentar-nos, abans de fer el cafè, és allargar la mà
per agafar de la tauleta de nit la nostra màscara resseca,
aferrar-nos-la com culpables a la cara,
de vegades amb engrut o amb cola de peix, de vegades
amb aquella pega llefiscosa amb què enganxen les pells els sabaters. I tot el
dia

vas sentint com la cola s'asseca, com se't desaferra
a poc a poc de la pell; tens por que et toquin directament
la llum, l'aire, l'aigua, una mà, la teva mateixa mà; i encara

tens més por que es desenganxi la màscara sencera
 per la involuntària contracció d'un somriure, no sigui cas
 que et caigui al plat amb el pollastre amb salsa, just al moment
 que dius "no tinc gens de gana»; i que es vegi
 ben nua la teva fam salvatge, la teva fam inexhaurible.

Aquest desenganxar-se de la màscara el notem sempre
 no tant per fora com per dintre
 com un dentat d'or a la boca, i tota l'estona tenim por que ens caigui
 aquella dentadura, que no ens deixa ni cridar ni riure, i ens conté
 l'expressió dins la mesura corrent i convenient. Beneïda sigui. Què hem de
 dir si no?

S'ha fet de nit. És fosc. No veig les teves formes. Millor. No veig
 la teva màscara (perquè tu també portes —digue'n santedat, digue'n
 puresa— una màscara).

Val més així. Endevino dins l'ombra
 la teva repugnància. Oh, guapo estúpid; tingues-ho ben clar:
 aquells que han patit molt saben com venjar-se, encara que coneguin
 la seva irresponsabilitat i la dels altres.

Que amargament que es fa de nit.
 Han sortit les estrelles. Punxen com espines. No és
 aquella compassió de la claror intemporal de les estrelles; ja l'he oblidada.

Potser també
 era una màscara; més grossa, això sí, daurada com les de les tombes, que
 convertia
 el to vermellós de la nostra sang en una fredor dubtosa. Pot durar gaire?

Triguem ben poc
 a tornar a sentir la sang més ardent, més vermella, que puja
 i enrojola no solament la pell, sinó també la màscara,
 que forada el metall, fins que
 la nostra cara ensangonada brolla de la màscara, la recobreix sencera
 un rostre turmentat amb l'extremada arrogància dels indefensos, amb
 l'atreviment
 d'existir un instant per sobre de la seva màscara, si més no
 l'últim instant abans de morir o potser després de morir.

He vist sovint rostres de morts, escorxats,
 ja no vermells de sang, sinó d'allò més pàl·lids,

rostres de pecadors, ara indiferents, que se superposen a la seva freda màscara daurada. Aquells, que han patit molt i han dit moltes mentides (potser per evitar d'haver de confessar el seu patiment), aquells, crec jo, són els rostres dels Sants.

Ah, no et pensis que jo vulgui formar part del seu nombre, i que per això els alabo. No, no. Jo ja ho he confessat. La falsa santedat, la falsa modèstia, no me les vaig quedar. Aquesta màscara la vaig esquinçar i la vaig llançar als teus peus; jo no la vaig perforar, no la vaig recobrir amb el meu rostre. Però ara, igualment, t'ho vull tornar a dir: la santedat que ignora el pecat, jo no me la crec.

No res no crec. No entenc res. Cadascun de nosaltres està sol, tots estem proscrits, marcats amb el segell vermell al front o a l'espatlla.

Escolto lluny les meves passes, per camins en espiral amb vells fanals rovellats, amb portes escrostades, amb pous eixuts. Els finestrons es recolzen a l'espatlla del destí. Una serp al carrer. Dos gats malalts. Un rètol a punt de caure —amb els claus a l'aire— una imatge descolorida sobre el rètol: un pa i al seu voltant una cadena; de lluny sembla una testa llardosa i calba coronada de llorer. Algú puja les escales del campanar; la campana no sona.

Hi ha també una vella mil·lenària, va teixint una mitja negra, enorme. La mitja penja de la finestra del castell fins a la falda de la vella. Alguna cosa em recorda aquesta mitja, aquesta vella. No seré jo? Vigila que no se t'escapi cap punt; mentrestant, a la part alta del raval se sent el so d'una flauta, la mateixa melodia de sempre; i de sobte s'acaba; i la coneixes.

Algú gesticula a baix al soterrani —l'ombra de la seva mà li cau damunt del cos com una mà tallada. Algú altre encén un misto, mira el rellotge: el rellotge no té agulles. Algú truca al picaporta del jardí. El jardiner és mort. El seu gos s'esmuny per sota dels arbres. Un gerro de flors cau

al corredor a les fosques, i el moviment per aturar-lo arriba tard;
i la consciència d'aquest retardament es difon per l'aire. Després,
un aroma d'esperma tèbia omple tota la nit. Jo no entenc res.

I aquella estúpida provatura de ficar-nos en un forat de la paret,
el forat minúscul d'un clau caigut; i aquell clau
el portem sempre entre les dents, amb aquell gust particular
de rovell, d'arrebossat i de temps. Què hem d'entendre, doncs? Què hem de
dir?

Potser tu també l'has vist alguna tarda, ja entrada l'hora, cap al vespre,
aquell de la maleta buida, que fa veure que és coix (i que potser ho és),
aquell que a cada moment s'atura pel pes de la buidor,
deixa la maleta a la vorera o en un graó,
s'eixuga la suor amb el revés de la mà, i altra vegada
torna a alçar la maleta, sentint, al seu interior, el repicar
de dues bales de vidre (l'una verda, l'altra de color blau cel)
que rodolen i topen.

Aquest repicar

se sent d'una manera tan senzilla i convincent que sembla fàcil
ser mort o bé morir-se. Per una porta, que coneixes perfectament,
surts de sobte a un balcó desconegut
per sobre dels arbres més alts, de teulades, xemeneies,
per sobre dels amples finestrals; rere els seus vidres il·luminats
passen les ombres d'aquells que ballen en una casa estranya
mentre la música se sent, sense cap relació, des d'un altre lloc, deshabitat,
allà
on les muntanyes s'enfosqueixen i fuig el carruatge amb els dos assassins
exactament a sota de l'estel més solitari.

Aleshores jo també m'apropio apressadament de la meua mort; m'allunyo,
observo des de dins d'una gàbia de vidre, sense calefacció,
els còmics moviments i les ganyotes dels qui tenen por, els desesperats, els
furiosos,
els de Teseu, els teus, els dels esclaus; còmics, sí, perquè no sento cap veu,
cap soroll, només el d'aquelles dues bales de vidre
a dins de la maleta buida, de lona. Tot roman
completament separat de l'atmosfera i de tota causa, dividit,
isolat, desconnectat, sense cap conseqüència, sense cap relació.

Formosa mort. El silenci que mira i escolta el silenci. M'entretinc una mica.
 Observo inobservada. Celebro la meva absència.
 Ja no he de menester cap màscara, perquè ningú no em veu.
 M'estic quieta en la meva llibertat de bellugar-me. Em veig sola
 morta arran de mar, arran mateix de mar.

Fins que

sospito que no estic morta. Endeveno el meu estratagema. Sé
 que la mort de debò ni observa ni jutja.
 La mort perfecta, serena, definitiva,
 és cega, sorda i muda, com el blanc absolut. Prou que ho sé.

Aleshores em forado el capciró de l'índex de la mà dreta amb l'agulla de
 pit,
 em xuclo la sang fent el posat, deliberadament,
 d'aquells bebès que saben que no han de cridar, no han de plorar, no han
 de desitjar,
 reclosa així, encongida, amb els ulls clucs, dins el meu cos asfixiat
 per un mortal onanisme. I es fa de nit més fonament encara, més endins.

La nit s'escampa com un suïcidi general; lliura
 els cossos nus a un enorme dipòsit de cadàvers de marbre. Als morts
 ja tant se'ls en dóna d'amagar-se; aquest, amb el penis inflat i podrit;
 aquell amb la berruga al nas; les dues dones
 de les panxes grasses i toves, amb la pengeroïlla dels pits; un noi
 amb els testicles tallats; un rengle de vells calbs, pansits,
 boques esdentegades amb la ganyota cobejosa; i, a sobre,
 una lluna immensa que fumeja com una patata bullida
 acabada de pelar per les mans totes ossos i nusos
 de l'última vella. Ah, aquesta fam indòmita,
 aquesta fastigosa fam, fins i tot davant la nostra pròpia mort.

Com és que et quedes així, petrificat en un gest de desaprovació
 i potser amb un posat de burla i de puresa deshonrada? Au, vés
 a netejar-te la pols i la suor de les teves caceres brillants i solitàries.

El llum,

no l'encenc. Au, vés. Oh, sí, i aquesta nit, com sempre,
 m'agradaria molt acompanyar-t'hi jo, al bany, rentar-te
 amb les meves pròpies mans, que les meves mans et coneguessin. El teu cos
 me'l sé molt bé, com un poema après de memòria

que constantment oblidat. La cosa més desconeguda del món,
la més inconstant i inaferrable és el cos humà; qui se'l podria aprendre?

Fins i tot les estàtues, tot i que s'estan quietes, tot i que
tantes i tantes vegades les has vistes i tocades, et sembla que són
fluïdes, oscil·lants; que se t'escapen. Quan acluques els ulls
no te les pots imaginar amb precisió, no les pots reconstruir.

La Dida

m'ha descrit mil vegades el teu cos amb tot detall. Tot sovint, despistada,
et dibuixa despullat a la part de sota dels meus paquets de cigarrets.

Després

ompló el dibuix de tot de margarides, per tapar-te,
i és com si cobrés amb flors un bell cadàver.

Oh, té raó, què he d'amagar primer? El perfil? Les mans? La boca?

Els ulls?

Sempre el mateix desig,

el mateix pecat impossible; el revés del joc: El mateix cordill
els mateixos caps tallats a la safata, els mateixos claus, i el paraigües
negre a dalt de l'escala des d'on es van estimbar les cinc criatures. A fora al
carrer

els ciutadans s'empentegen, criden, corren, porten banderes,
hi ha soldats que avancen per les cantonades, que desapareixen. I jo a la finestra

veig el riu vermell que corre arran de la vorera i estic molt afligida
no tant pels morts com per aquell paraigua dalt de l'escala
i aquells cinc fills, els meus fills imaginaris
més meus que aquells que jo he parit. No és
parir, el destí de la dona?

I el de qui no té desig, no és l'amor? Martiri i gloria de l'home. Ja pots
marxar.

Escolta les granotes a l'estanyol de baix. S'han tornat boges; saben alguna
cosa.

Potser algun dia tu també sabràs (però quin valor tindrà, aleshores?);
que el nostre dolor, fins el més mínim, ens turmenta
molt més que no el dolor de tot el món. D'altra banda, quin dolor
és petit? No t'ho han ensenyat.

Bé doncs,

t'ho ensenyaré jo, ni que en diguin injustícia. La injustícia d'un home envers els altres es pot combatre, i de vegades es guanya. Però la injustícia de la naturalesa —com t'ho diré?— és invencible, inútil i injustificada (per què en diem injustícia, doncs?). L'única injustícia és la mateixa vida. I la mort és l'única justícia definitiva, que ni que sigui tard arriba sempre. I potser això és també un artifici nostre, una falsa raó de consol, l'últim consol per a aquells que ja no en necessiten cap.

Vés-te'n, doncs. Què hi fas aquí parat? Vés-te'n al bany, vés a treure't de sobre les meves paraules impures, els meus ulls impius, els meus ulls envermellits, tèrbols.

Potser allà a dintre
et trauràs una estona la teva màscara, la teva armadura de vidre,
la teva glaçada santedat, la teva criminal covardia. Et dic que marxis. No
suporto
l'insult del teu silenci. La revenja, ja la tinc preparada. Ja ho veuràs.
Llàstima
que no podràs recordar-te'n gaire estona.

Què tenen les granotes aquesta nit?
Criden, criden i criden. Què volen dir? A qui? Què volen amagar?
Quina embriaguesa? Quin dolor? Quina veritat? Quina nit més bonica,
més justa. Justa, justa, justa.

Quina nit més bonica!

(És la primera d'aixecar-se. Va cap a la porta del mig, l'obre, desapareix. La foscor no ens permet discernir l'expressió del seu gest, del seu rostre. El jove se'n va per l'esquerra, probablement cap al bany. La sala ben buida, muda. De sobte s'omple d'una remor d'aigua que no para de créixer, com si algú, a prop, a tocar, fes un bany de purificació. Aquest soroll subratlla encara més el silenci de la porta del mig, que ha quedat oberta. Al cap de poc se senten, com si fos a dins mateix de l'estança, els raucs exaltats de les granotes: una cosa elàstica, llefiscosa, sensual, dolorosa i fastigosa al mateix temps. Novament silenci. Només el so de l'aigua que cau, ara afeblit. Poc després, a fora al pati, soroll de rodes de carro i potades de cavalls. Entra un home per la dreta. Estatura imponent, morè. No hi ha ningú? Encén un misto. Il·lumina la barba serrada, curta, arrissada. Encén el llum. S'acosta a la porta del mig. Il·lumina l'interior. De la biga del sostre, la dona penjada. Un gran full de paper al seu cinturó. L'agafa. Llegeix. «El teu fill, el fill d'Antío-

pe, m'ha volgut violar». Crit. No pas lament. Maledicció. L'ordre terrible. Compareixen esclaus, cotxers, la vella Dida, serventes. El jove torna del bany, despullat, tot regalimós, amb la tovallola lligada a la cintura. Escolta en silenci la seva sentència. Cau de genolls. A fora, al pati, els fars dels dos cotxes, el que acaba d'arribar i l'altre que ha estat preparat ràpidament per a la deportació, projecten creuades les ombres de les dues estàtues, d'Afrodita i d'Àrtemis, sobre el cos de la dona penjada.)

Atenes, Karlovassi i Atenes. Abril de 1974 – juliol de 1975

